

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

İKİNCİ BÖLÜM

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU / TÜRKİYE

(Başvuru No. 27473/06)

KARAR

STRAZBURG

18 Temmuz 2017

KESİN

18 Ekim 2017

İşbu karar Sözleşme'nin 44. Maddesinin 2. Fıkrasına göre kesinleşmiş olup, bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Mustafa Sezgin Tanrikulu / Türkiye davasında,

Başkan Robert Spano, Yargıçlar

Julia Laffranque,

Ledi Bianku,

Işıl Karakaş,

Paul Lemmens,

Valeriu Grițco,

Jon Fridrik Kjølbro, ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımlarıyla 21 Kasım 2017 tarihinde Daire hâlinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

27 Haziran 2017 tarihinde Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm) 3 Mayıs 2016 tarihinde gerçekleştirdiği müzakereler neticesinde anılan tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan davanın temelinde bir Türk vatandaşı olan Mustafa Sezgin Tanrikulu'nun ("başvuran") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ("AİHM" veya "Mahkeme"), İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, 4 Mayıs 2006 tarihinde yapmış olduğu (27473/06 no'lu) başvuru bulunmaktadır.

2. Başvuran, Strazburg'da görev yapan Avukat Ü. Kılınç tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran, özellikle görüşmelerinin yetkililer tarafından kanuna aykırı bir şekilde dinlenmesi sonucunda Sözleşme'nin 8 ve 13. Maddeleri kapsamındaki haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

4. Başvuru, 2 Mayıs 2011 tarihinde Mahkeme'ye iletilmiştir.

OLAYLAR VE OLGULAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuran, 1963 doğumlu, Ankara'da yaşayan bir milletvekilidir. Başvuran, başvuruya konu olayların gerçekleştiği tarihte Diyarbakır Barosu Başkanlığı yapmaktaydı.

6. Hürriyet Gazetesi 2 Haziran 2005 tarihinde, Milli İstihbarat Teşkilatı'nın (MİT) son on yıldaki doksan mahkeme kararını esas alarak çok sayıda insanın telefonlarını dinlediğini ve e-posta görüşmelerini okuduğunu

iddia eden bir üst kademe istihbarat mensubunun ifadelerine yer vermiştir. Bu istihbarat mensubu, yeni ceza kanununun yürürlüğe girdiği tarih olan Mart 2005'e kadar izlemenin devam ettiğini belirtmiştir. Ancak, Mart ayında Kuşadası'nda bir polis komiserinin öldürülmesi ile sonuçlanan bombalı saldırının ardından, MİT, görüşmelerin dinlenmesi için izin almak amacıyla Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'nin ("Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi") Altıncı Dairesi'ne başvurmuştur.

7. Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi, 6 Mayıs 2005 tarihinde verdiği kararla Anayasa'nın 22. Maddesi ve 4422 sayılı Kanun'un 2, 4, 11 ve 16. Maddelerine dayanarak, uluslararası bağlantıları bulunan terör zanlılarını tespit etmek, tutuklamak, delil toplamak ve önceden istihbarat toplayarak suçu engellemek amacıyla tüm elektronik iletişimi izlemesi ve incelemesi için MİT'e yetki vermiştir. MİT, 8 Nisan ve 30 Mayıs 2005 tarihleri arasında Türk Telekom, özel mobil ağ şirketleri ve internet sağlayıcıları tarafından gerçekleştirilen tüm yurt içi ve yurt dışı telefon konuşmalarını dinleme ve SMS, MMS, GPRS ve fakslar içindeki bilgiler ile arama kayıtları, IP adresleri ve iletişimle ilgili diğer bilgileri edinme iznine sahip olmuştur.

8. Başvuran, 6 Haziran 2005 tarihinde ilgili gazete yazısını okuduktan sonra suç işledikleri gerekçesiyle Ağır Ceza Mahkemesinin söz konusu kararını veren hakim S.T., savcı, görüşmeleri izleme ve inceleme izni talep eden MİT ajanlarına ve kararı uygulayan MİT ajanlarına karşı Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığında şikayette bulunmuştur. Başvuran birçok gazetede ve internet üzerinde yayımlanan makaleye dayanarak, hâkim S.T.'in 8 Nisan ve 30 Mayıs 2005 tarihleri arasında tüm yurtiçi ve yurtdışı elektronik haberleşme kayıtlarının telekomünikasyon şirketleri tarafından MİT'e verilmesi gerektiğine hükmettiğini iddia etmiştir. Başvurana göre hâkim, kararını verirken söz konusu tarihte geçerli olan mevzuatları göz ardı etmiş ve kararını araştırma yapmaksızın ve delil istemeksizin vermiştir. Yine başvuran, kararda herhangi bir şüphelinin isimlerine yer verilmediğinden veya görüşmeleri izlenecek kişilerin konumu adresleri veya izlemenin yapılacağı tarihler belirtilmediğinden ötürü ilgili kararın oldukça genel nitelikte olduğunu öne sürmüştür. Başvuran sonuç olarak, kendisi de dâhil olmak üzere yukarıda bahsedilen tarihte sabit hat veya cep telefonu kullanarak iletişim kuran herkesin, ilgili kararın mağdurları olduğunu belirtmiştir. Başvuran, sanığın herhangi bir gerekçe olmaksızın görüşme kayıtlarına erişmesi ve iletişim özgürlüğünü sınırlandırması nedeniyle mahkeme kararının Sözleşme'nin 8. Maddesi ile korunan haklarını ihlal ettiğini ve Anayasa'nın özel yaşamı ve iletişim özgürlüğünü koruyan sırasıyla 20. ve 23. Maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Son olarak, başvuran bu kararın 4422 sayılı kanunun 2. Maddesine aykırı olarak uygulanmasının, sorumluların cezalandırmasını gerektirdiğini ifade etmiştir.

9. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcısı, 20 Haziran 2005 tarihinde MİT mensuplarının yargılanması için Başbakan'dan izin alınması gerektiğinden

MİT mensuplarına ilişkin davayı ayırarak ayrı bir dosya altında kaydetmeye karar vermiştir.

10. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcısı, 30 Eylül 2005 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararını uygulayan MİT mensupları hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcı, MİT yetkililerinin görüşmeleri dinlerken ve incelerken sadece mahkeme kararını uyguladıkları, mahkeme kararının uygulanmasının kanuni bir gereklilik olduğu ve dolayısıyla suç teşkil etmediği kanısına varmıştır. Her halükarda, telekomünikasyon şirketlerinin MIT mensuplarına herhangi bir kayıt verdiğine ya da MİT mensuplarının internet üzerindeki görüşmeleri izlediğine dair hiçbir kanıt bulunmamıştır. Savcı buna ek olarak, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'ne iletilen diğer şikâyetlerle ilgili olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın aynı konuda kovuşturmaya yer olmadığına dair verdiği karara (karar No. 2005/35575, 17 Haziran 2005) atıf yapmıştır.

11. Başvuran 25 Ekim 2005 tarihinde Siverek Ağır Ceza Mahkemesi'nde yukarıda bahsedilen kararın aleyhinde şikâyetle bulunarak, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı'nın, Sözleşme'nin 8. ve 13. Maddeleri ile garanti altına alınan haklarının ihlali iddiasına ilişkin şikâyetleri hakkında soruşturma gerçekleştirmediğini ileri sürmüştür.

12. Siverek Ağır Ceza Mahkemesi 30 Kasım 2005 tarihinde MİT mensuplarının mahkeme kararını uyguladıklarından ve herhangi bir suç işlemediklerinden dolayı Başsavcının kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararının kanunlara uygun olduğuna hükmederek başvuranın itirazını reddetmiştir.

13. Adalet Bakanlığı, 6 Nisan 2006'da faaliyetleri mahkemenin takdiri dâhilinde olduğundan dolayı savcı ve hâkim hakkında işlem yapmama kararı almıştır. Bakanlık, şikâyet konusu dinleme kararının ulusal ve uluslararası hukuki normlara aykırı olmasına karşın, amacının teröristler harekete geçmeden önce yerlerini tespit etmek ve gerekli güvenlik önlemlerini almak olduğunu değerlendirmiştir. Bakanlığa göre karar herhangi bir birey veya kuruma karşı "kötü-niyet" sergilememiş ve müştekiler söz konusu karardan herhangi bir şekilde etkilendiklerini kanıtlayamamışlardır. Belirtilmemiş bir tarihte başvuran bu karara karşı bir itirazda bulunmuştur. Ankara İdare Mahkemesi 3. Dairesi 31 Ekim 2007 tarihinde bu itirazı reddetmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

A. Somut olay tarihindeki ilgili iç hukuk

14. Mahkeme Anayasa'nın iletişim özgürlüğüne ilişkin 21. Maddesini hakkında *Cevat Özel / Türkiye* kararına (no. 19602/06, § § 16-19, 7 Haziran 2016) atıf yapar. Anayasanın, idari yükümlülöklere ilişkin 125. Maddesinin ilgili bölümü şu şekildedir:

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU/TÜRKİYE KARARI

“İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır ...

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

15. Telekomünikasyonun dinlenmesinde usul ve şartlara dair 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 2. Maddesi aşağıdaki gibidir:

Madde 2

Bu Kanunda öngörülen suçları işleme veya bunlara iştirak yahut işlendikten sonra faillere her ne suretle olursa olsun yardım veya aracılık veya yataklık etme kuşkusu altında bulunan kimselerin kullandıkları telefon, faks ve bilgisayar gibi kablolu, kablosuz veya diğer elektromanyetik sistemlerle veya tek yönlü sistemlerle alınan veya iletilen sinyalleri, yazıları, resimleri, görüntü veya sesleri ve diğer

nitelikteki bilgileri dinlenebilir veya tespit edilebilir.

İletişimin dinlenmesine veya tespitine ilişkin kararlar, ancak kuvvetli belirtilerin varlığı halinde verilebilir.

Başka bir tedbir ile failin belirlenmesi, ele geçirilmesi veya suç delillerinin elde edilmesi mümkün ise, iletişimin dinlenmesine veya tespitine karar verilemez.

Resmî veya özel her türlü iletişim kuruluşlarının tuttukları, iletişimin içeriği dışında kalan kayıtlar hakkında da yukarıdaki hükümler uygulanır.

Dinleme veya tespiti veya kayıtların incelenmesine hâkim karar verir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı da bu hususlarda yetkilidir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan bu gibi işlemlerin yirmidört saat içinde hâkim kararına bağlanması şarttır. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır.

Dinleme ve tespit kararları en çok üç ay için verilebilir, bu süre en çok iki defa üçer aydan fazla olmamak üzere uzatılabilir. Dinleme ve tespit kararları en çok üç ay için verilebilir, bu süre en çok iki defa üçer aydan fazla olmamak üzere uzatılabilir.

İletişimin dinlenmesi ve tespiti sırasında bu Kanunda öngörülen suçların işlendiğine ilişkin şüphe ortadan kalkarsa, tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından kaldırılır. Bu gibi hallerde tedbir uygulaması sonucu elde edilen veriler, Cumhuriyet

savcısının denetimi altında derhal ve nihayet on gün içinde yok edilir ve durum bir

tutanakla belirlenir.

Cumhuriyet savcısı veya görevlendireceği kolluk mensubu, iletişim kurum ve

kuruluşlarında görevli veya Böyle bir hizmeti vermeye yetkili olanlardan, dinleme ve

kayda alma işlemlerinin yapılmasını ve bu amaçla cihazların kurulmasını istediğinde,

bu istem derhal yerine getirilir ve işlemin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat bir

tutanakla saptanır.”

Bu kanunun 16 maddesine göre 2. maddenin kapsamı, 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen suçları kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

16. İlgili zamanda, 4422 sayılı kanun, bu yasa tarafından yasaklanan suçları işlediğinden şüphelenilen kişilerin görüşmelerinin dinlenmesi için yasal bir dayanak oluşturmuştur. Yasada öngörülen tedbirler için, ceza soruşturması sürecinde bir hakimden veya istisnai durumlarda görüşleri onay için yetkili hakime sunulmak üzere bir savcıdan izin alınması zorunluluk teşkil etmiştir.

17. Somut olay tarihinde, 442 sayılı Kanunun 2 ila 10. Maddeleri arasında öngörülen tedbirler için izin alınması ve bu tedbirlerin uygulaması 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (Uygulamaya İlişkin Yönetmelik) ile düzenlenmiştir. Uygulamaya İlişkin Yönetmeliğin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

Madde 9. Talepler ve kararlarda belirtilecek hususlar [dinlemeye ilişkin]

İletişimin dinlenmesine ilişkin talep ve kararlarda aşağıda belirtilen hususlar yer alır:

a) İletişimi dinlenecek veya tespit edilecek kişinin eğer biliniyorsa kimliği

...”

Madde 10. Tedbirin kapsamı

"Dinleme veya tespiti (görüşmelerin) belirli kişi bakımından karar verilir.

...”

18. 2937 sayılı kanunun (1 Ocak 1984 tarihinde yürürlüğe giren Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu) 4. Maddesinin ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“(1) Milli İstihbarat Teşkilatının görevleri şunlardır;

a) Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını Devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak.

b) Devletin milli güvenlik siyasetiyle ilgili planların hazırlanması ve yürütülmesinde; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile ilgili bakanlıkların istihbarat istek ve ihtiyaçlarını karşılamak.

c) Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat faaliyetlerinin yönlendirilmesi için Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Milli Güvenlik Kuruluna tekliflerde bulunmak.

d) Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerine teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU/TÜRKİYE KARARI

- e) Genelkurmay Başkanlığınca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığına ulaştırmak.
- f) Milli Güvenlik Kurulunda belirlenecek diğer görevleri yapmak.
- g) İstihbarata karşı koymak.

2005 reformları ve sonrasına ilişkin mevzuat

19. 1 Haziran 2005 tarihinde 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun yürürlüğe girip uygulanmasıyla 4422 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Uygulamaya İlişkin Yönetmelik ise 5 Mayıs 2007 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen 2007/11968 sayılı yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır. 4422 Kanunu'nun ilgili hükümleri ve uygulaması 5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri ile değiştirilmiştir. (bk. Karabeyoğlu / Türkiye, no. 30083/10, § § 39-45, 7 Haziran 2016)

20. 23 Temmuz 2005 tarihinde MİT'in suç işlenmeden önceönleyici gizli gözetim tedbirleri uygulamasıiçin yasal bir dayanak oluşturmak amacıyla 2937 sayılı kanunun 6. Maddesinde değişiklik yapan5397 sayılı kanun çıkarılmıştır.5397 sayılı Kanun hakkında bilgi notununilgili kısmı şu şekildedir:

“Anayasa ile korunan kavramlar olan özel hayat ve iletişim özgürlüğü hakkı, ancak Avrupa Birliği kriterlerine uygun olarak ve bu yasada belirtilen gerekçelerle bir suç işlenmeden önce Devlet tarafından kısıtlanabilir.

...

İstihbarat suç ve suçlulara karşı mücadelede vazgeçilmez bir araçtır. İstihbarat, bilgi toplanması ve saklanmasıyla sonucu ulaşıldığı için özel yaşam ve aile yaşamı ile yakından ilişkilidir. Telekomünikasyonun suç işlenmeden önce dinlenmesi, iletişim özgürlüğü hakkıyla ilgilidir. Anayasanın bu hükmü gereğince, Türkiye’de istihbarat servislerini kanunla düzenleme ihtiyacı zorunludur.

...

Türkiye’de iletişimin önlem amaçlı dinlenmesi düzenlenmediği için, önerilen yasa önemli bir yasal boşluğu kapatmayı amaçlamaktadır.

...

Diğer taraftan, istihbarat servislerinin faaliyetleri suçlar ile ilgili değildir. Bu servisler daha ziyade, ulusal güvenliğin korunması amacıyla demokratik hukuk devletine karşı tehditlere karşı koymak için, sistematik ve düzenli bilgi toplama ve değerlendirmeye odaklanarak, kurucu kanunlarındaki yetkiler dahilinde faaliyet gösterirler.”

21. 2937 sayılı kanunun 6. Maddesinde değişiklik yapan5397 sayılı kanunun 3. Maddesine yönelik bilgi notu aşağıdaki gibidir:

“...

Ayrıca, değiştirilen fıkralar MİT’e görüşmeleri önleyici olarak dinleme yetkisi vermektedir. İstihbaratın Devletin güvenliği için vazgeçilmez bir araç olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak ve Avrupa Birliği kriterlerine uygun olarak

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU/TÜRKİYE KARARI

görüşmelerin önleyici olarak dinlenmesinde ve Anayasa'nın 22. Maddesinde ve Ceza Muhakemesi Kanununun (5271 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin) öngördüğü temel ilkeler uyarınca yasal bir boşluğun kapatılması amacıyla iletişimin dinlenmesi; koşulları, süresi ve bu işlemi gerçekleştirebilecek yetkililer de belirtilerek düzenlenmiştir.”

22. Somut olay tarihinde yapılan değişikliklerin ardından 2937 sayılı Kanunun 6 (2) Maddesi, aşağıdaki gibidir:

“Bu Kanunun 4 üncü maddesinde sayılan görevlerin yerine getirilmesi amacıyla Anayasanın 2 nci maddesinde belirtilen temel niteliklere ve demokratik hukuk devletine yönelik ciddi bir tehlikenin varlığı halinde Devlet güvenliğinin sağlanması, casusluk faaliyetlerinin ortaya çıkarılması, Devlet sırrının ifşasının tespiti ve terörist faaliyetlerin önlenmesine ilişkin olarak, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde MİT Müsteşarı veya yardımcısının yazılı emriyle telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, yirmi dört saat içinde yetkili ve görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılır. Bu halde dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on günü içinde yok edilir; durum bir tutanakla tespit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir. Bu işlemler, MİT tarafından kurulan merkez veya 4.7.1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun ek 7 ncimaddesinin onuncu fıkrası hükmüne göre kurulan merkez tarafından yürütülür. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesi kapsamında yapılacak dinlemeler de bu merkezler üzerinden yapılır.

C. Kitlesele gözetime ilişkin yerleşik içtihat

23. Yargıtay, 4 Haziran 2008’de aynı olgulara ve yasalara yönelik bir karar vermiştir (E.2008/874 and K.2008/7160). Yargıtay, Jandarmanın Türkiye’deki herkesin görüşmelerini önlem olarak izlemesine olanak tanıyan adli emri incelemiştir. Bu davadaki dinleme emri, 2005 reformlarından sonra verilmiş olup somut olaydaki şikayet konusu kararda kullanılan ifadelerle neredeyse aynı ifadeleri içermektedir. Yargıtay kararlarının ilgili bölümü aşağıdaki gibidir:

“...arkasındaki saikler ne olursa olsun, hukukun üstünlüğüne dayanan demokratik bir devlet olan Türkiye’de tüm vatandaşların şüpheli olarak görülüp herhangi bir kuruma tedbir olarak ülke çapında dinlemeye izin verilmesi...”

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. HÜKÜMET'İN İLK İTİRAZLARI

A. İç Hukuk Yollarının Tüketilmediği İddiası Hakkında

24. Hükümet, başvuranın Sözleşme'nin 35 § 1 maddesinin gerektirdiği üzere iç hukuk yollarını tüketmediğini ileri sürmüştür. Geniş manada, başvuranın; yerel makamlara şikayetlerini iletme ve Anayasanın 125. maddesi, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 12. maddesi ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 13. maddesinde öngörüldüğü gibi idari mahkemeler önünde genel yargı denetimi işlemlerinde tazminat talebinde bulunma yolunun açık olduğunu belirtmiştir.

25. Mahkeme, Hükümet'in atıfta bulunduğu hükümler kapsamında yapılan bir tazminat talebinin idari mahiyetteki işlemler ve kararlarla ilgili olduğunu dikkate almaktadır. Bu sebeple Mahkeme, başvuranın telefon görüşmelerinin yalnızca idari bir işlem olarak, hukuka aykırı bir şekilde, herhangi bir adli karar olmaksızın dinlendiği *Parlamış /Türkiye* ((k.k.), no. 74288/01, 13 Kasım 2007) kararında, başvuranların Anayasanın 125. maddesi kapsamında iç hukuk yollarını tüketmeleri gerektiğini belirtmiş ve iç hukuk yollarının tüketilmemesi sebebiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

26. Ancak, *Parlamış* davasının aksine, mevcut başvuruda, görüşmelerin dinlenmesini yetkilendiren bir adli karar bulunmaktadır. Bu sebeple, mevcut dava *Parlamış* davasından farklıdır. Buna ek olarak, Anayasanın 125. maddesi kapsamındaki idari işlem, Hükümet'in atıfta bulunduğu iç hukuk yolu yalnızca idari işlem ve kararlarla ilgili olduğu için, ilke olarak, adli bir karara karşı kullanılamaz. Bu koşullar altında Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin 35 § 1 maddesine uymak için Hükümet'in belirttiği hukuk yolunu kullanmasının gerekli olmadığı kanaatindedir.

27. Bu hususta Mahkeme, ispat külfeti bağlamında, bahse konu olan hukuk yolunun söz konusu tarihte gerek teoride gerekse uygulamada mevcut olan etkin bir yol olduğu konusunda Mahkemeyi ikna etme yükümlülüğünün hukuk yollarının tüketilmediğini ileri süren Hükümet'e ait olduğunu tekrarlar. Kapsamı ve uygulaması da dahil olmak üzere mevcut olduğu söylenen bir hukuk yolunun bulunması, usul ya da içtihat ile açıkça belirlenmeli ve onaylanmalı ya da tamamlanmalıdır (bk. *mutatis mutandis*, *Stanev /Türkiye* [BD], no. 36760/06, § 219, AİHM 2012; ve *Gherghina v. Romanya* (k.k.) [BD], no. 42219/07, § 88, 9 Temmuz 2015).

28. Hükümet mevcut davada telefon ya da elektronik görüşmeleri dinlenen bir kişinin Hükümet'in ileri sürdüğü hukuk yolunu kullanarak haklarını koruyabildiğini, yani idari ya da adli bir makama yapılan başvurunun, kişinin özel yaşamına ve iletişimine yapılan müdahalenin karşılığında tazminata hükmedilmesiyle sonuçlandığını gösteren herhangi bir adli veya idari karar örneği ibraz etmemiştir. Benzer bir şekilde neden bu tür karar örnekleri ibraz edemediğine yönelik olarak bir açıklamada da bulunmamıştır.

29. Yukarıda belirtilenler ışığında Mahkeme; Hükümet tarafından bahsedilen genel hukuk yollarının, bu bağlamda etkin koruma ve/veya tazminat sağlamaya yönelik tazmin temin etme kapasitesinin yeterli bir kesinlik derecesi ile tesis edilmediği kanaatindedir.

30. Dolayısıyla Mahkeme, Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmediği hakkındaki itirazını reddetmiştir.

B. Mağdur sıfatının bulunmadığı iddiası hakkında

31. Hükümet, başvuranın Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yetkilendirilen izleme tedbirlerinden doğrudan etkilendiğini ispatlayamadığını belirterek başvuranın mağdur sıfatının olmadığını belirtmiştir. Başvuran izlemeye tabi tutulacağına dair farazi bir olasılık

gerekçesiyle mahkemenin kararının Sözleşme'nin ışığında yapılacak genel ve özet bir incelemesini istemiş olmasından dolayı bu başvurunun halk davası (*actio popularis*) olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

32. Başvuran gizli izleme tedbirlerinden etkilendiğine yönelik savını tekrarlamıştır.

33. Mahkeme, başvuranın özel yaşamına ve iletişimine saygı gösterilmesi hakkına müdahale edip edilmediği hususunda kendisinin Sözleşme'nin 8. maddesi ve dolayısıyla davanın esasları kapsamında yapacağı inceleme ile Hükümet'in başvuranın mağdur sıfatına yönelik itirazlarının ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğu kanaatindedir.

34. Mahkeme bu nedenle, bu hususu esas bakımından başvuruyla birleştirmiştir.

C. Sonuç

35. Mahkeme, başvurunun Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesinin anlamı dâhilinde açıkça dayanaktan yoksun olmadığına kanaat getirmiştir. Mahkeme ayrıca, başvurunun ilgili bölümünün başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle bağdaşmadığı kanaatindedir. Bu nedenle, başvuru kabul edilebilir olarak beyan edilmelidir.

II. SÖZLEŞME'NİN 8. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

36. Başvuran, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesinin yaptığı görüşmeleri dinlemesini yetkilendiren kararın hukuka aykırı olduğunu ve dolayısıyla Sözleşme'nin 8. maddesini ihlal ettiğinden şikâyetçi olmuştur. Sözleşme'nin ilgili maddesi şöyledir:

“1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.

A. Tarafların ibrazları

1. Başvuran

37. Başvuran, şahsına ait telefon ve elektronik görüşmelerinin Sözleşme'nin 8. maddesine aykırı olarak dinlenmesinden şikayetçi olmuş, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesinin verdiği kararın uygulamaya konulmasıyla Sözleşme'nin söz konusu hükmüyle güvence altına alınan özel yaşamına ve iletişimine saygı gösterilmesi hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş ve şikâyet konusu tedbirin amaçlarının; suçluların kimliğinin saptanması ve tutuklanması, delillere el konulması ve uluslararası bağlantıları bulunun yasadışı terör örgütlerinin suç teşkil eden eylemlerinin engellenmesi olarak görünmesine rağmen makamların kendisinin ya da Türkiye'de yaşayan başka herhangi bir kişinin bir suç işlediğine dair herhangi bir delil sunmadığını beyan etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesinin verdiği karar da başvuranın ya da başka herhangi bir kişinin bir suç işleyeceğine dair makul bir şüphe olduğunu göstermemiştir.

38. Başvuran, 4422 sayılı Kanunun 2. maddesi uyarınca, ancak kuvvetli suç şüphesinin mevcut olduğu durumlarda elektronik görüşmelerin dinlenmesine karar verilebildiğini beyan etmiştir. Söz konusu Kanun ayrıca mahkeme kararlarının hangi suçun soruşturma altında olduğunu belirtmesini ve bu suçla ilgili olarak kuvvetli şüphe olduğuna dair delil sağlamasını gerektirmekteydi. Buna ek olarak, tedbirin sona erdirilmesinden sonra makamların da ilgili kişileri görüşmelerinin dinlendiği hakkında bilgilendirmesi gerekmektedir.

39. Başvuran bu tedbirden okuduğu bir gazete yazısıyla haberdar olmuştur. Bu sebeple, şikâyet konusu tedbir terörizmi engellemeyi amaçlamasına rağmen istimara açıktır ve herhangi bir yargı denetiminden bağımsızdır. Dolayısıyla, Ağır Ceza Mahkemesinin kararının iç hukuka aykırı olduğu açıktır.

2. Hükümet

40. Mahkeme'nin, Hükümet'in karşı çıktığı, başvuranın özel yaşamına ve iletişimine saygı gösterilmesi hakkına müdahale edildiği sonucuna varması durumunda Hükümet, iddia konusu müdahalenin hukuka uygun olduğunu ve demokratik bir toplumda milli güvenliğin ve kamu düzeninin korunması ve suç işlemenin önlenmesi için gerekli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, iddia konusu "adli müdahale" Sözleşme'nin 8 § 2 maddesinde belirtildiği üzere, kamu düzeninin ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması açısından haklı gerekçelere dayandırılmıştır.

41. Hükümet, Mahkeme'nin önceki kararlarında terör suçlarının soruşturulmasına yönelik en uygun politikanın seçilmesiyle ilgili olarak ulusal makamlara geniş bir takdir hakkı tanıdığını ileri sürmüştür. Hükümet ayrıca demokratik bir toplumda seçilmiş iktidarın vatandaşlarını ve kurumlarını terörizmin teşkil ettiği tehditlere karşı korumakla sorumlu olduğunun altını çizmiş ve terör suçu şüphelisi kişilerin yakalanması ve tutuklanmasına ilişkin belirli sorunlara atıfta bulunmuştur.

42. Bu bağlamda, 4422 sayılı Kanun, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki demokratik kurumları korumayı amaçlamıştır. Söz konusu Kanunun 16. maddesi, Terörle Mücadele Kanununda tanımlanan suçları da kapsamı için aynı Kanunun 2. maddesindeki suçlar listesinin kapsamını açık bir şekilde genişletmiştir. Dolayısıyla, daha önce 4422 sayılı Kanunun 2. maddesinde düzenlenen görüşmeleri dinleme tedbirleri bu değişiklikten itibaren terörizmle ilgili suçlarda uygulanmaya başlanmıştır.

43. Hükümet bu nedenle, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesinin güvenlik güçlerine telefon ve diğer elektronik görüşmeleri dinleme yetkisi veren kararının o dönemde yürürlükte olan iç hukuka uygun olduğunu ve müdahalenin Sözleşme'nin 8 § 2 maddesi uyarınca haklı gerekçelere dayandırıldığını belirtmiştir.

B. Mahkeme'nin değerlendirmesi

1. Genel ilkeler

44. Görüşmelerin dinlenmesine yönelik genel ilkelerle ilgili olarak Mahkeme *Roman Zakharo* /Rusya kararına ([BD], no. 47143/06, §§ 227-235, AİHM 2015), ve burada yer alan atıflar) atıfta bulunmuştur.

2. Bu ilkelerin mevcut davada uygulanması

(a) Başvuranın mağdur sıfatı ve "müdahalenin" varlığı

45. Mahkeme, *Roman Zakharov* (yukarıda anılan) kararında, bir başvuran tarafından gizli izleme tedbirlerinin yalnızca varlığından dolayı ya da bu tür tedbirlere olanak veren mevzuatlardan dolayı mağdur olduğunu iddia etmesine yönelik şartları açıklığa kavuşturmuştur (§§ 170-172). Öncelikli olarak Mahkeme, başvuranın itiraz edilen mevzuatın hedeflediği bir grubun mensubu olduğundan ya da söz konusu mevzuat kişilerin görüşmelerinin dinlenmesine olanak veren bir sistem tesis ederek görüşme hizmetlerinin bütün kullanıcılarını doğrudan etkilediğinden dolayı, başvuranın gizli izleme tedbirlerinden etkilenip etkilenmediğini inceleyerek bu tedbirlere olanak sağlayan mevzuatın kapsamını göz önünde tutacaktır. Mahkeme, ikinci olarak, hukuk yollarının ulusal düzeyde kullanılabilirliğini dikkate alacak ve bu hukuk yollarının etkinliğine göre inceleme derecesini ayarlayacaktır (bk. örneğin, yakın tarihli, *Szabó ve Viss /Macaristan*, no. 37138/14, §§ 37-40, 12 Ocak 2016).

46. Mevcut davada Mahkeme, öncelikle, başvuranın genel manada gizli izleme tedbirlerine olanak veren mevzuattan şikayetçi olmadığını gözlemlemiştir. Başvuranın şikâyetinin temelini, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi tarafından Türkiye Cumhuriyeti'ndeki herhangi birinin görüşmelerinin dinlenmesine olanak sağlayan belirli bir karar oluşturmaktadır. Buna ek olarak, yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı (bkz § 24-30), söz konusu zamanda yürürlükte olan Türk hukuku, yerel mahkemelerin gizli izleme tedbirlerine olanak sağlayan kararları sonucunda ceza yargılamaları dışında bu tür tedbirlere maruz bırakıldığından şüphe duyan kişilere etkili hukuk yolları sağlamamıştır.

47. Yukarıdakiler göz önüne alındığında, başvuran, Sözleşme'nin 34. Maddesi anlamında şikâyetle konu olan izleme tedbirlerinin mağduru olduğunu iddia edebilir. Bu nedenle, Hükümet'in başvuranın mağdur sıfatına sahip olmadığı konusundaki itirazları reddedilmelidir.

48. Sonuç olarak, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'nin MİT mensuplarına 8 Nisan 2005 ile 30 Mayıs 2005 tarihleri arasında ülkedeki tüm iletişimi dinleme ve inceleme yetkisi veren kararı, başvuranın özel hayatına ve yazışmalarına saygı gösterme hakkına müdahale etmiştir.

(b) Müdahaleye ilişkin gerekçelendirme

49. Başvurunun temel konusu, 8. maddenin 2. fıkrası uyarınca müdahalenin hukuka uygun olup olmadığıdır. Sözleşme ile güvence altına alınan hak istisna olduğu gerekçesiyle, bu fıkra dar bir kapsamda yorumlanmalıdır. Mahkeme, demokratik bir toplumda istihbarat servislerinin meşru bir şekilde var olabileceğini kabul ederken, Sözleşme gereğince, vatandaşların gizli izlenmesi gücünün sadece demokratik kurumların korunması için kesin surette gerekli olduğu durumlarda kabul edilebileceğini yineler (bk. Rotaru / Romanya [BD], no. 28341/95, § 47, AİHM 2000-V).

50. Mahkemenin içtihatları kapsamında, "kanuna uygunluk" ifadesi, aleyhteki tedbirlerin hem iç hukukta bazı temellerinin bulunmasını hem de Sözleşme'nin Önsöz'ünde açıkça belirtilen ve 8. maddenin amaç ve hedefinde var olan hukukun üstünlüğü ilkesi ile uyumlu olmasını gerektirir. Kanun nitelik gereksinimlerini karşılamalıdır: Kanun, ilgili kişiler bakımından ulaşılabilir ve etkileri bakımından öngörülebilir olmalıdır (bk. diğer kararlar arasında, Rotaru, yukarıda bahsedilen, § 52 ve Roman Zakharov, yukarıda bahsedilen § 228).

51. Mevcut davanın olay ve olgularına dönülecek olunursa, Mahkeme, başvuranın şikâyetinin Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'nin Türkiye'deki herkesin görüşmelerinin dinlenmesine izin verilmesi yönündeki özel kararı ile ilgili olduğunu yineler.

52. Bu bağlamda Mahkeme, Hükümet'in söz konusu önlemin 4422 sayılı Kanun'a dayandığını ileri sürdüğünü belirtir. Başvuran, şikayetçi

olunan kararın 4422 sayılı Kanun'un hükümlerinde ortaya konulan koşullara ve Mahkeme içtihatlarında belirtilen ilkelere açık bir şekilde karşı olduğunu ibraz ederek savunmaya itiraz etmiştir.

53. Bireysel başvurulardan kaynaklanan davalarda, bir kural olarak Mahkeme, kanuna kendisine değil, özel koşullardaki uygulamasına odaklanmalıdır (bk, diğer kararlar arasında, Goranova-Karaeneva / Bulgaristan, no. 12739/05, § 48, 8 Mart 2011). Bu bağlamda, karar, ilgili iç hukuk ile uyumlu olmadıkça hiç bir müdahalenin "hukuka uygun" olarak düşünülemeyeceği ile beraber Sözleşme ile belirlenen tedbirler sisteminin mantığının da bu gibi bir davada Mahkeme tarafından uygulanabilir inceleme gücünün kapsamına limit koyduğunu hatırlatır. Mahkemeler başta olmak üzere iç hukukun yorumlanması ve uygulanması ilk olarak ulusal yetkililerin işidir: Doğası gereği, ulusal yetkililer bu bağlamda ortaya çıkan konuları karara bağlamak için niteliklidirler. Mahkeme, söz konusu iç mevzuatın uygulanmasında alenen yapılan bir uymama ya da keyfilik olmadıkça, ulusal mahkemelerin yorumunu sorgulayamaz (bk, bu davaya uygulanabildiği ölçüde, Weber ve Saravia / Almanya (kk.), no. 54934/00, § 90, AİHM 2006 XI; Anheuser Busch Inc./ Portekiz [BD], no. 73049/01, § 83, AİHM 2007 I; Goranova-Karaeneva, yukarıda bahsi geçen, § 46; ve Lachowski / Polonya (kk.), no. 9208/05, 6 Mayıs 2014).

54. Bu açıklamalar ışığında, Mahkeme, Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nin şikayetçi olunan kararının 4422 sayılı Kanun'da belirtilen şartlar ile uyumlu olup olmadığını incelemelidir. Bu değerlendirme, 4422 sayılı Kanun'un mevcut dava için hukuki bir dayanak oluşturup oluşturmayacağını belirlemek için gereklidir.

55. Bu bağlamda, Mahkeme ilk olarak, 4422 sayılı Kanun'un, yetkililerin elinde bir bilgi olması durumunda dinleme yetkisinin bu Kanun'da öngörülen suçları işlediğinden şüphelenilen kişilerin belirlenmesi için kullanılması gerektiğini belirttiğini gözlemlemektedir. Mahkeme aynı zamanda 4422 sayılı Kanun'un Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğinin 10. maddesi uyarınca, iletişimin izlenmesi veya dinlenmesine belirli kişi bakımından izin verilebileceğini gözlemlemektedir (bk. yukarıda §§ 15-17). Bu nedenle, yukarıda bahsedilen gerekliliklerin sağlanabilmesi için kararın bir kimsenin kimliğinin saptanmasına olanak veren en az bir özel isim ya da unsur içermesi gerektiği anlaşılmaktadır.

56. Mahkeme geçmişte de benzer gereklilikleri incelemiş ve bu tarz bir kimlik saptamasının isimler, adresler, telefon numaraları ya da diğer ilgili bilgiler ile yapılabileceğini tespit etmiştir (bk. Avrupa Entegrasyonu ve İnsan Hakları Derneği ve Ekimdzhiev / Bulgaristan, no. 62540/00, § 80, 28 Haziran 2007; Liberty ve Diğerleri / İngiltere, no. 58243/00, §§ 64 ve 65 1 Temmuz 2008; Klass ve Diğerleri / Almanya, 6 Eylül 1978, § 51, Seri A no. 28; Kennedy / İngiltere, no. 26839/05, § 160, 18 Mayıs 2010; ve bk. Roman Zakharov, § 264, yukarıda anılan).

57. Mahkeme, Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'nin Türkiye Cumhuriyeti'ndeki herkesin iletişiminin dinlenmesine izin verdiğini tekrar belirtir. Kararda herhangi belirli bir isim, adres, telefon numarası veya diğer ilgili bilgiler belirtilmemiştir. Diğer bir deyişle, şikayetçi olunan karar, 4422 sayılı Kanun'da öngörülen cezai suç şüphelisi kişilerle sınırlı değildir.

58. İkinci olarak, Mahkeme, 4422 sayılı Kanun'un 2. maddesinin iletişimin dinlenmesine, ancak bu hükümde belirtilen bir suçun kuvvetli belirtilerinin varlığı halinde izin verilebileceğini gerektirdiğini belirtir. Ancak, şikâyetçi olunan karar bu bağlamda herhangi bir bulgu ya da belirti içermemektedir. Sadece 4422 sayılı Kanun'da öngörülen cezai suç ya da eylemlere atıfta bulunmaktadır ve yetkililerin hangi unsurları dikkate alarak dinleme izni verilebilmesi için zorunlu bir unsur olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtilerin varlığına yönelik karar verdiği belirtilmemiştir.

59. Üçüncü olarak, Mahkeme 4422 sayılı Kanun'un başka bir şekilde failin belirlenmesi, yakalanması veya suç delillerinin elde edilmesi mümkün değil ise iletişimin dinlenmesine izin verdiğini belirtir. Diğer bir deyişle, dinleme izni diğer yöntemlerin delil toplamada mümkün olmadığını göstermelidir. Ancak Mahkeme, şikayetçi olunan kararın, ulaşılması hedeflenen amaçlar için daha hafif önlemlerin neden ve ne şekilde etkin olmadığına dair herhangi bir açıklama içermediği gözlemler. Söz konusu hedeflere daha az müdahaleci yollarla ulaşılamayacağına inanmak için muhtemel bir sebep olduğunu gösteren, davanın belirli olayları ve koşulları temelinde herhangi bir detay sunulmamıştır (bk. *Dragojević / Hırvatistan*, no. 68955/11, § 95, 15 Ocak 2015).

60. Bu açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme, şikayetçi olunan kararın 4422 sayılı Kanun'da belirtilen temel gereklilikleri karşılamadığı görüşündedir. Bu sebeple, Hükümet'in, 4422 sayılı Kanun'un Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararına yasal bir dayanak oluşturduğu yönündeki savunmasını reddeder.

61. Yukarıda belirtilen bulgularla beraber, Mahkeme söz konusu zamanda MİT'in telefon görüşmelerini dinlemeye yetkisi olup olmadığını inceleyecektir.

62. Bu noktada, Mahkeme, Türk Kanunu'nun elektronik iletişimi dinleme adına iki tür tanımladığını belirtir. İlki; bir suç işlenmeden önce uygulanan ve şu anda 2937 sayılı Kanun'un 6. maddesinde düzenlenen önleyici dinlemedir. İkincisi ise; şikayetçi olunan karar verildiğinde 4422 sayılı Kanun ile düzenlenen şu anda Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesi ile düzenlenen; bir suç ile ilişkili olarak yürütülen soruşturma ya da kovuşturma sırasında elektronik iletişimin dinlenmesidir.

63. Bununla birlikte, Mahkeme, söz konusu zamanda ne 4422 sayılı Kanun'da ne de diğer mevzuatlarda telefon görüşmelerinin önleyici dinlenmesi konusunda MİT ile ilgili bir düzenlemesi bulunmadığını gözlemler.

64. Yukarıda belirtilen hususlar temelinde, Mahkeme, Sözleşme'nin 8 § 2 maddesi kapsamında, somut davadaki dinleme emrinin "kanuna uygun" olmadığına hükmeder.

65. Sonuç olarak, Sözleşme'nin 8. maddesi ihlal edilmiştir.

66. Bu sonuç, 8 § 2 maddenin gerektiği diğer güvencelerin içeriğinin incelenmesi gerekliliğini ortadan kaldırır (Malone / İngiltere, 2 Ağustos 1984, § 82, Seri A no. 82).

III. SÖZLEŞME'NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

67. Aynı zamanda, 8. Madde çerçevesindeki şikayetlerin yetkili makamlarca soruşturulmaması sonucunda başvuranın etkili hukuk yolunu kullanması engellenmiştir. Başvuran, Sözleşme'nin aşağıda yer alan 13. Maddesine dayanmıştır:

"Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir."

68. Hükümet bu görüşe itiraz etmiştir.

69. Sözleşme'nin 13. maddesinin Sözleşme'de düzenlenen hakları ve özgürlükleri ihlal edilen herkesin "ulusal bir makam önünde etkili bir hukuk yoluna" başvurmasını güvence altına aldığı tekrar edilir (bk. Klass ve Diğerleri, yukarıda anılan, § 64). Ancak 13. madde, sadece Sözleşme bakımından ileri sürülebilecek nitelikte bir şikayet bakımından iç hukukta bir hukuk yolunun bulunmasını gerektirmektedir (bk. Boyle ve Rice / İngiltere, 27 Nisan 1988, § 52, Seri A no. 131). Bu yüzden, bu hüküm "ileri sürülebilecek bir şikayet"in esasını ele almak ve uygun bir telafi sağlayabilmek için etkin bir iç hukuk yolunun varlığını gerektirir (bk. Kudła / Polonya [BD], no. 30210/96, § 157, AIHM 2000-XI).

70. Mahkeme yukarıda Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiği yönünde karar verdiğinden, 13. maddenin amaçları bakımından bu hükme ilişkin şikayetin ileri sürülebilecek olduğuna dair bir şüphe yoktur. Mahkeme bu nedenle bu şikayetin kabul edilebilir bulunması gerektiği kanısına ulaşmıştır.

71. Mahkeme, Hükümet tarafından bildirilen ilk itiraz bakımından (bk. paragraf §§ 24-30), özellikle de telefonları ya da elektronik iletişimlerini dinlenen ya da dinlenildiğinden şüphelenilen insanların haklarını korumak için tabii olabilecekleri, uygulamada etkin olan bir iç hukuk yolunu gösteren herhangi bir karar ya da hüküm olmadığına dair tespitleri hatırlatır. Bu nedenle, Mahkeme, başvuranın Sözleşme kapsamındaki şikayetleri bakımından söz konusu zamanda etkin bir hukuk yolu olmadığını tespit etmiştir.

72. Sonuç olarak, Sözleşme'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

IV. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

73. Sözleşme’nin 41. maddesi şunu öngörmektedir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

74. Başvuran manevi tazminat olarak 50.000 avro talep etmiştir.

75. Hükümet bu tazminat talebini dayanaksız ve aşırı bularak itiraz etmiştir.

76. Davanın şartlarını göz önünde tutarak, Mahkeme, ihlal tespitinin başvuranın uğradığı tüm manevi zarar bakımından adil tazmin teşkil ettiğine karar vermiştir (bk. Yukarıda belirtildiği gibi *Roman Zakharov*, § 312).

B. Masraf ve giderler

77. Başvuran, Mahkeme önünde oluşan masraf ve giderleri karşılığında 4.199 avro talep etmiştir. Başvuran taleplerini desteklemek için, Mahkeme’ye bir avukatın kendi davası için 17 saat boyunca çalıştığını belgeleyen bir evrak sunmuştur. Bu evrakta belirtilen tutarlar, Diyarbakır Barosu tarafından belirlenen ücret tablolarına uygun olarak hesaplanmıştır.

78. Hükümet başvuranın taleplerine itiraz ederek davadaki hukuki ücretlerin hesaplanmasında başvuran ve temsilcisi arasındaki sözleşme ilişkisinin ve Baro tarafından belirlenen ücret tarifesinin esas alınamayacağını belirtmiştir.

79. Mahkeme içtihadına göre, başvuranın masraf ve giderlerini geri alabilmesi için, söz konusu masraf ve giderlerin fiilen ve gerekli olduğu için yapılmış olduğunun belgelenmesi ve makul miktarda olması gerekmektedir. Somut davada, Mahkeme, elinde bulunan belgeleri dikkate alarak, başvurana tüm başlıkları kapsayacak şekilde 1.200 avro ödenmesini uygun görmüştür.

C. Gecikme Faizi

80. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası’nın marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğunu değerlendirmektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Hükümetin başvuranın mağdur sıfatına yönelik itirazlarının Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki şikâyetin esasıyla *birleştirilip reddedilmesine*;
2. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
3. Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine;
4. Sözleşme'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine;
5. İhlal tespitinin tek başına, başvuranın uğramış olabileceği manevi zararlar açısından adil tazmin teşkil ettiğine;
6.
 - (a) Davalı Devlet tarafından, başvuranlara, kararın Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin ulusal para birimine çevrilmek üzere:
 - (i) masraf ve giderler için, miktara yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere, başvurana 1.200 avro (bin avro) ödenmesine;
 - (b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren, ödeme gününe kadar, yukarıda bahsedilen miktarlara, Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oranda basit faiz uygulanmasına;
7. Başvuranın adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine *karar vermiştir*.

İşbu karar, İngilizce olarak tanzim edilmiş ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 18 Temmuz 2017 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan